

Лекція 3

Макроекономічне планування. Система національних рахунків

1. Макроекономічне планування у системі державного регулювання економіки

Планування - це специфічна управлінська діяльність з визначення цілей та шляхів їх досягнення. Змістом розробки планів є визначення взаємопов'язаних завдань структурним підрозділам об'єкта планування, обґрунтування потрібних ресурсів, визначення показників для контролю та оцінки ступеня досягнення цілей.

Основні форми економічного планування

1

Директивний план

має силу закону, адресний та обов'язковий для виконання. За директивного планування посадові особи несуть відповідальність за невиконання планових завдань. Воно притаманне командній економіці. В основі цієї форми регулювання економіки є передусім абсолютизація державної форми власності як основної і єдиної.

2

Індикативний план

це рекомендаційна система планових заходів, спрямованих на досягнення цілей соціально-економічної політики держави.

Суть цього планування полягає у тому, що уряд впливає на розвиток національної економіки не шляхом вказівок і затвердження директивних обов'язкових завдань для товаровиробників, а за допомогою координації діяльності виробників і забезпечення їх інформацією.

Основні форми економічного планування

Основне призначення індикативного плану - розробка, обґрунтування і вжиття заходів щодо державного регулювання соціально-економічного розвитку країни.

В Україні індикативне планування полягає в розробці Державної програми економічного і соціального розвитку України.

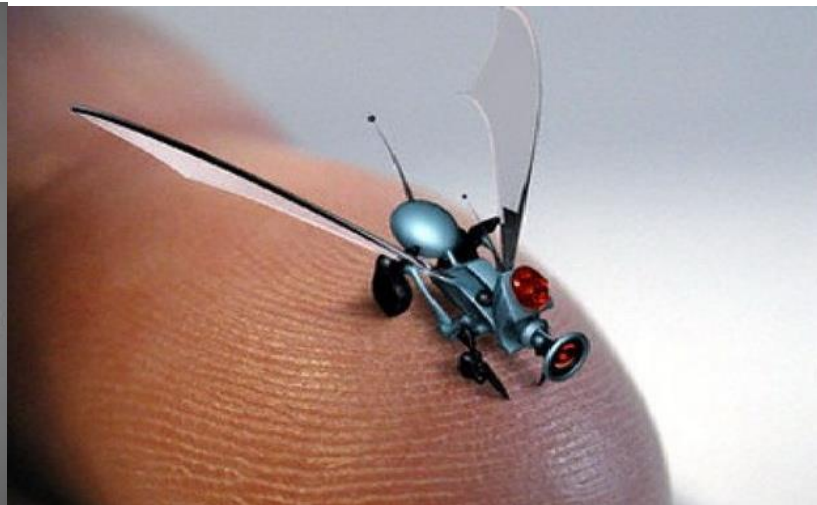
Стратегічне планування

передбачає концентрацію зусиль і ресурсів держави на вирішенні найактуальніших, стратегічно важливих проблем розвитку національної економіки.

В Україні за таким показником, як випуск продукції, вищі технологічні уклади – п'ятий та шостий – становлять близько 4%, причому шостий технологічний уклад, що визначає перспективи високотехнологічного розвитку країни у майбутньому, у нашій країні майже відсутній (менше 0,1%).

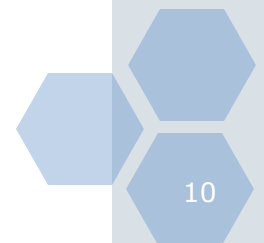
2. Система макроекономічних показників та їх застосування у регулюванні економіки

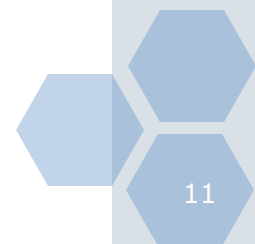
Ефективне функціонування економічної системи на макрорівні потребує систему показників.

У 1953 р. в ООН був опублікований документ під назвою “Система національних рахунків і допоміжних таблиць”, яка із часом переглядалася й нині діє варіант 1993 р. СНР дає можливість зрозуміти взаємозв'язки мікроекономічних та макроекономічних процесів, виступає основою прийняття управлінських рішень з ціллю поліпшення стану економіки.

Система національних рахунків (СНР) – це система взаємопов'язаних економічних показників, які відображають загальні та найбільш важливі аспекти економічного розвитку, пов'язані з виробництвом і споживанням продуктів та послуг, розподілом і перерозподілом доходів, формуванням національного багатства країни

Макроекономічні показники

основна група показників (використовувана в СНС)

Валовий внутрішній продукт (ВВП)

Валовий національний продукт (ВНП)

Чистий внутрішній продукт (ЧВП)

Національний дохід (НД)

Особистий дохід (ОД)

додаткова група показників

Рівень зайнятості в країні (масштаби безробіття)

і його динаміка

Рівень цін (ступінь інфляції) і його динаміка

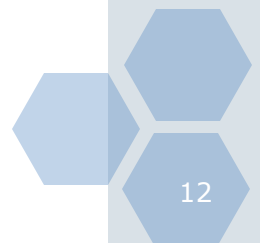
Ставка відсотка центрального банку

Бюджетний дефіцит

Зовнішній борг

Обсяг інвестицій і їх динаміка

Показники добробуту і якості життя

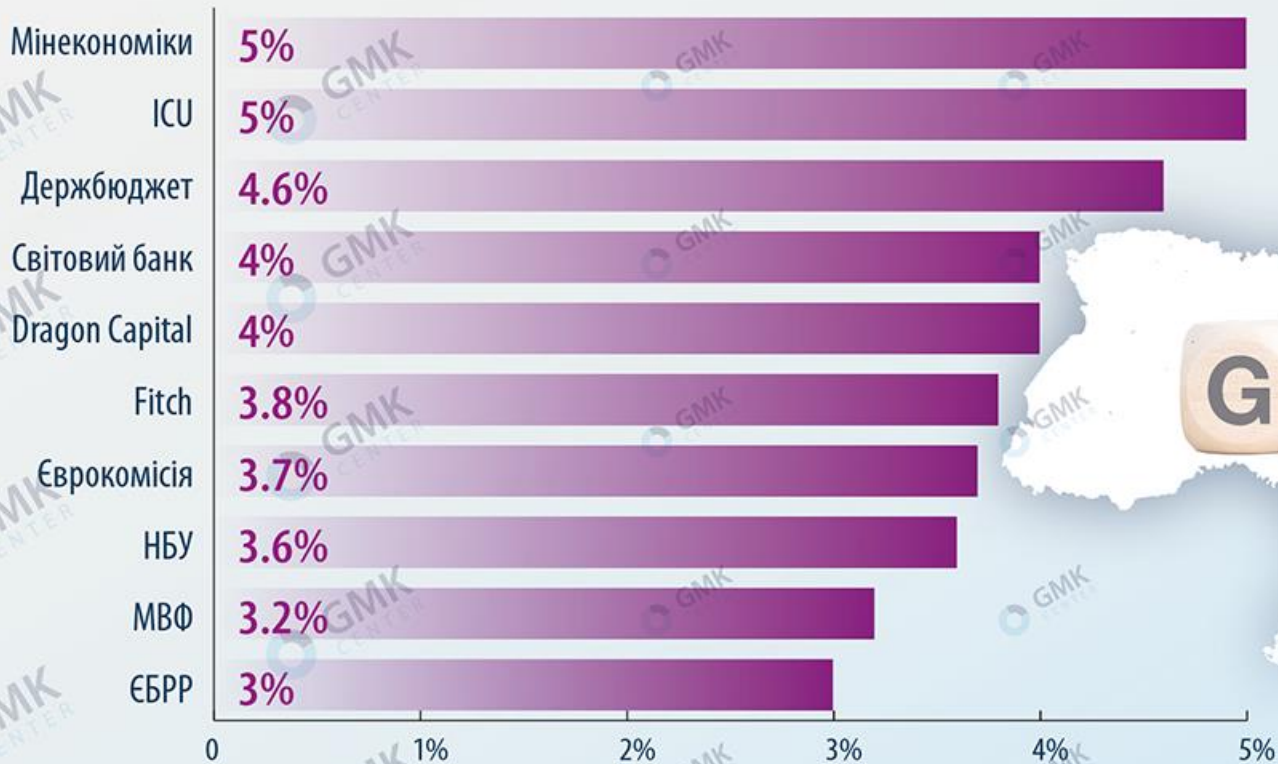

Прогнози розвитку світової економіки у 2024 р.

Прогнози динаміки ВВП України у 2024 р.

Україна займає в Європі **1-ше місце** за територією (603 628 км²) та **5-те** за кількістю населення

Займаючи 1% світового суходолу,
Україна має 5,2% її природних
ресурсів

3-є місце в світі за площею
чорнозему
(25 % світового обсягу)

Україна займає:

- 4-е місце в світі по сукупній вартості природних ресурсів;
- 1-е місце в Європі за розвіданими вилученими запасами уранових руд;
- 2-е місце в Європі, 10-е місце в світі за запасами титанових руд;
- 2-е місце в світі за розвіданими запасами марганцевих руд (12% від світових запасів);
- 2-е місце в світі за запасами залізних руд (30 млрд. т);
- 2-е місце в Європі за запасами ртутних руд;
- 3-є місце в Європі (13-е у світі за запасами сланцевого газу (22 трлн м. куб);
- 7-е місце в світі за запасами вугілля (33,9 млрд. т)
- 1-е місце в Європі за площею орних земель;

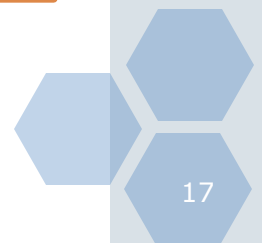
Основним показником у системі національних рахунків є **ВВП.**

Валовий внутрішній

продукт (скор. **ВВП**, англ. *Gross Domestic Product, GDP*) — макроекономічний показник, що показує ринкову вартість усіх кінцевих товарів та послуг, вироблених за рік у всіх галузях економіки на території держави для споживання, експорту та накопичення, незалежно від національної приналежності використаних факторів виробництва

Перш ніж з'ясувати суть методів обчислення ВВП, доцільно врахувати такі моменти:

- + під час обчислення ВВП не враховують продаж уживаних речей;**
- + у ВВП не враховують неvirобничі фінансові операції, що здійснюються в економіці (видатки держави на соціальне страхування, допомогу з безробіття, пенсії);**
- + не враховується робота домогосподарств у своєму домашньому господарстві;**
- + для правильного визначення обсягу національного виробництва треба, щоб усі продукти й послуги, вироблені протягом року, були враховані лише один раз.**

МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ (ВВП)

- 1 За сумою витрат – за методом кінцевого використання
- 2 За доданою вартістю (виробничий метод)
- 3 За сумою доходів – за розподільчим методом

Σ Валовий випуск – Σ Проміжний продукт
$C + I + G + NX$
$A + T_n + W + R + i + P$

} = **ВВП**

Для визначення ВВП **за витратами** підсумовують усі види видатків на кінцеві товари і послуги - споживчі видатки населення, інвестиційні видатки фірм, державні закупівлі товарів і послуг та чистий експорт

$$ВВП = C + I + G + Xn$$

де **C** – споживчі витрати домашніх господарств;

I – валові чисті інвестиції (валові інвестиції = чисті інвестиції + амортизація);

G – державні витрати;

Xn – чистий експорт(експорт - імпорт)

Розрахунок ВВП за витратами

Суб'єкт	Компонент	Напрями витрат
Домо-господарства	Споживчі витрати C	<ul style="list-style-type: none">– на товари довготермінового і короткотермінового використання (придбання житла не включається);– на послуги
Підприємства	Валові приватні внутрішні інвестиції I	<ul style="list-style-type: none">– амортизація;– зведення будівель і споруд;– придбання обладнання, машин, механізмів, нових технологій;– створення товарно-матеріальних запасів;– на придбання житла
Держава	Державні закупівлі G	<ul style="list-style-type: none">– на утримання армії і апарату управління;– заробітна плата працівникам бюджетних організацій і державним службовцям (державні трансферти виключаються, тому що вони не відображають зростання поточного обсягу виробництва, а є формою перерозподілу);– державні інвестиції
Зовнішній світ	Чистий експорт NX	<ul style="list-style-type: none">– різниця між експортом та імпортом

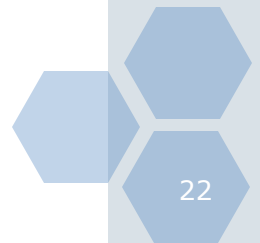
2. За доданою вартістю (виробничий метод)

$$\sum_{\text{гал.}} \text{валовий випуск} - \sum_{\text{гал.}} \text{проміжне споживання} = \sum_{\text{гал.}} \text{додана вартість}$$

Сума доданих вартостей вироблених кінцевих продуктів:

$$\mathbf{ВВП = ВВ - МВ + П - С}$$

де, *ВВ* – валовий випуск окремих галузей
МВ – матеріальні витрати окремих галузей
П – податки на продукти, на споживання
С – субсидії

ВВП за доходами проводиться шляхом сумування загальної величини всіх видів доходів, які мали місце в країні протягом певного періоду.

$$Y = W + n + i + R + A + Tn,$$

де **W** – заробітна плата найманих робітників (в тому числі, премії, компенсації, внески на соціальне страхування);

n – прибуток підприємців (дохід некорпоративного підприємницького сектору і валовий прибуток корпорацій: дивіденди, податок на прибуток корпорацій, нерозподілений прибуток корпорацій);

i – відсоток на капітал;

R – рентні платежі;

A – амортизаційні відрахування;

Tn – непрямі податки (податки на товари і послуги, які встановлюються у вигляді надбавки до ціни виробника: податок на додану вартість, акцизний збір, мито)

Розрахунок ВВП за доходами

Компонент	Склад доходів
Амортизація A	– еквівалент величини знеціненого основного капіталу, що спрямовується на повне відновлення
Непрямі податки на бізнес T_n	– податок на додану вартість; – акциз; – мито; – ліцензійні платежі
Винагорода за працю W	– заробітна плата найманих працівників у державному секторі та бізнесі; – внески підприємств на соцстрах і в приватні пенсійні фонди; – виплати на соцзабезпечення
Рентні платежі R	– рентні доходи, які отримують домогосподарства за надані в оренду землю, приміщення, житло
Процент i	– виплати грошового доходу приватного бізнесу постачальникам грошового капіталу
Прибуток P	– некорпоративний прибуток (приватних господарств), який складається із нерозподіленого прибутку та податку на прибуток; – корпоративний прибуток (прибуток корпорацій), який складається із нерозподіленого прибутку та податку на прибуток корпорацій і дивідендів;

ВВП, обчислений у поточних ринкових цінах, тобто в цінах, що існують на момент виробництва, називається **номінальним ВВП**. Номінальний ВВП одночасно показує як кількість вироблених товарів і послуг, так і рівень їх цін.

$$\text{Реальний ВВП} = \frac{\text{Номінальний ВВП}}{\text{Індекс цін}}$$

ВВП, обчислений у постійних (базових) цінах, називається **реальним ВВП**.

Номинальний ВВП — річний обсяг кінцевих товарів і послуг, виражений у поточних цінах.

Номинальний ВВП України за 2019 рік склав
6537825 млн.грн.

Реальний ВВП — річний обсяг кінцевих товарів і послуг, виражений у постійних (незмінних) цінах, тобто в цінах базового року.

Реальний ВВП України за 2023 рік збільшився
на 5,3%

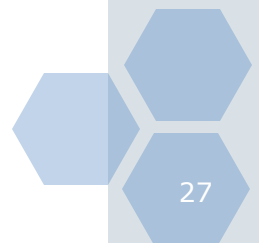

Реальний ВВП не залежить від курсових коливань національної валюти стосовно долара США, інших іноземних валют. На величину цього показника впливає лише зміна обсягів виробництва

ЗМІНА РЕАЛЬНОГО ВВП
(у % до попереднього року)

Реальний ВВП (2023 до 2022) збільшився на 5,3%.
Номінальний ВВП у 2023 – 6537,8 млрд.грн

ПОКАЗНИКИ АЛЬТЕРНАТИВНІ ВВП

Чистий економічний добробут (ЧЕД)

визначається вирахуванням з ВВП грошової оцінки негативних чинників, що впливають на добробут, та додаванням результатів неринкової діяльності в грошовій оцінці і грошової оцінки вільного часу.

Індекс людського розвитку (Індекс очікуваної тривалості життя, Індекс освіти, Індекс валового національного доходу)

Україна перебуває на 88 місці у рейтингу з 189 країн, для яких вираховується ІЛР

ВНП - це ринкова вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених за певний проміжок часу, як правило, за рік, за допомогою факторів виробництва, що належать резидентам певної країни, наприклад України, незалежно від того, де використовувались ці фактори – в Україні чи за кордоном. Навпаки, та частка продукції (доходу), що вироблена в Україні за допомогою факторів виробництва, що належать іноземцям, вираховується із ВНП країни.

Чистий внутрішній продукт - це валовий внутрішній продукт, скоригований на суму амортизаційних відрахувань.

$$\text{ЧВП} = \text{ВВП} - \text{Амортизація}$$

НД - це весь дохід, зароблений упродовж року власниками ресурсів.

$$\text{НД} = \text{ВВП} - \text{Амортизація} - \text{Непрямі податки}$$

**Дякую
за увагу!**

